

BESZÁMOLÓ

NKA Könyvtári és Levéltári Szakkollégium

Váci Egyházmegyei Könyvtár

J. B. Homann Atlas Novus ... c. munkájának restaurálásának második üteme:

11 térképszelvény restaurálása

Támogatott: **Váci Egyházmegye**

2600 Vác, Migazzi Kristóf tér 1.

Pályázati azonosító: **208111/00076**

Támogatás összege: **975.000 Ft**

Megvalósítás időhatárai: **2022. 09.01 - 2023.09.30.**

Elszámolási határidő: **2023.11.29.**

Restaurált dokumentum:

Atlas novus terrarum orbis imperia, regna et status exactis tabulis geographicè demonstrans. – [Nürnberg] Noribergae : J.B. Homann, [1716-1746?]. –1 atlasz, [1], [38].szelv., [7] szelv.: rézmetszet, kézi szín; 55 cm.

Raktári jelzet: **T-359**

Bibliográfiai rekord:

<https://vek-opac.vaciegyszemegye.hu:443/hu/record/-/record/VEK121689>

A Váci Egyházmegyei Könyvtár *Atlas Novus...* példánya a térképtár legrégebbi dokumentumaiknak egyike. Nem teljes, összesen 46 térképszelvényből áll, melyek közül a legkorábbi ca.1702-1707 között jelent meg, a legkésőbbi pedig ca. 1739-ből származik. A térkép készítője Johann Baptist Homann (1664–1724) jeles bajor térképkiadó és készítő, aki német területen a 18. század első évtizedeinek meghatározó térképkiadója volt. A térképgyűjtemény valószínűleg még bekerülése előtt vízkárt szenvedett ezért - főként az érintkező felületek - nagyon elsavasodtak, elszíneződtek: peregnek, a lapok mállanak. Az album retrospektív feldolgozása során derült fény a példány rossz állapotára. A 2021/21-es pályázati évben elnyert támogatás segítségével elkezdődhetett a térképgyűjtemény restaurálása, amit a jelen pályázatban elnyert 2022/23-as évben elnyert donációval újabb 11 térképszelvény restaurálásával folytatni tudtunk.

Restaurálást végezte:

Fehrentheil Henriette, papír- és könyv restaurátor

Ars Alba Restaurátor Bt

2000 Szentendre, Alkotmány út 14.

Adószám:24505877-2-13

Publikáció:

https://konyvtar.vaciegyszegye.hu/olvasnijo/Aktualis/362/MEGUJULVA_MEGORIZVE_.html

<https://vaciegyszegye.hu/hirek/5769/MEGUJULVA-MEGORIZVE-%E2%80%93-AZ-EGYHAZMEGYEI-KONYVTAR-BESZAMOLOJA.html>

Restaurált szelvények 2022-2023

Térkép (11 db);

17. (60.) Electoratus Moguntinus... - [Nürnberg], [Johann Baptist Homann], [post 1716]
18. (64.) Exactissima Palatinatus ad Rhenum tabula... - Noribergae [Nürnberg]: [Homann, Johann Babtist],[ca.1702-1715]
19. (66.) Circuli Westphaliae in omnes suos status et provincias accuratè divisi nova et exacta tabula .- Noribergae [Nürnberg]:[Homann, Johann Baptis],[ca. 1702 -1715]
20. (67.) Circulus Saxoniae inferioris...- Norimbergae [Nürnberg]: [Homann, Johann Baptist],[ca 1702-1716?]
21. (69.) Circuli supe[rrioris] Saxoniae pars meridionalis.- Norimbergae [Nürnberg]:[Homannianos Heredes],[1734?]
22. (70.) Tabula Marchionatus Brandenburgici et Ducatus Pomeraniae que siuit Pars Septentrionalis Circuli Saxoniae Superioris.- Noriberg. [Nürnberg..] [17xx?]
23. (72.) Regni Bohemiae, ducatus Silesiae, marchionatus Moraviae et Lusatiae tabula generalis.- Noribergae [Nürnberg]: [Homann, Johann Btaptis], [post 1716]
24. (73.) Bohemiae Regnum in XII. Circulus divisum Com. Glac. et Distr. Egerano ceterisqu circumjacentibus terris ex Müllerianis aliisqu chorographicis...- [Nürnberg]: Homannianos Hereders, [17xx?]
25. (75.) Tabula Generalis Marchionatus Moraviae in sex Circulos Divisae.- Noribergae, [Nürnberg]: Johann Baptist Homann, [1716?]
26. (76.) Regni Daniae : in quo sunt Ducatus Holsatia et Slesvicum Insulae Danicae, Provinciae iutia Scania Blekingia .- Noribergae [Nürnberg], Homann, Johann Baptist, [17xx?]
27. (77.) Accurate Vorstellung der Berühmten Meer Enge, zwischen der Nord und Ost See, der Sund genant, mit der herumliegenden Gegend von Seeland und Schonen, nebst der Königlich Dähnischen Haupt-und Residentz Stadt Copenhagen, sowohl in Grund als Prospect zu sehen.- Nürnberg: Joh[ann] Baptist Homann, [ca.1720]

Szakmai beszámoló és restaurálási dokumentáció

A Váci Egyházmegyei Könyvtár felkérésére a következő munkákat végeztük.

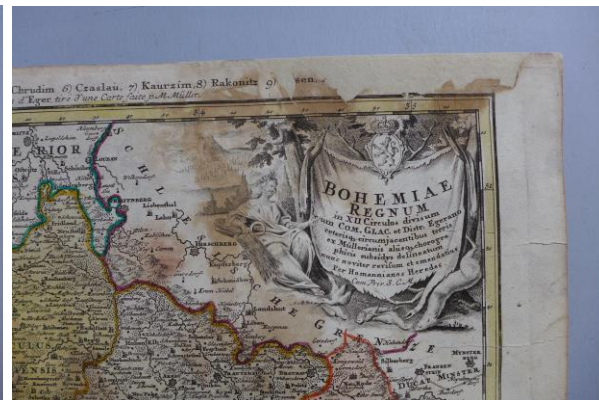
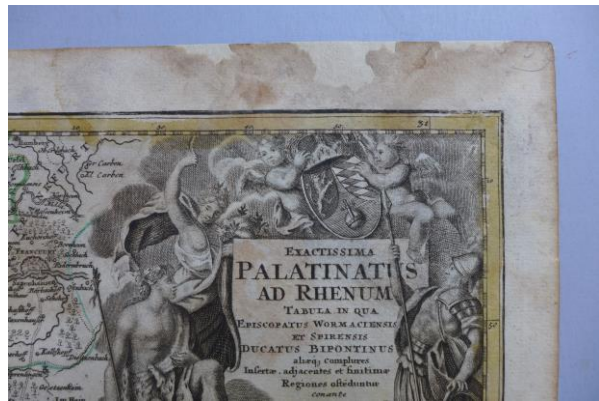
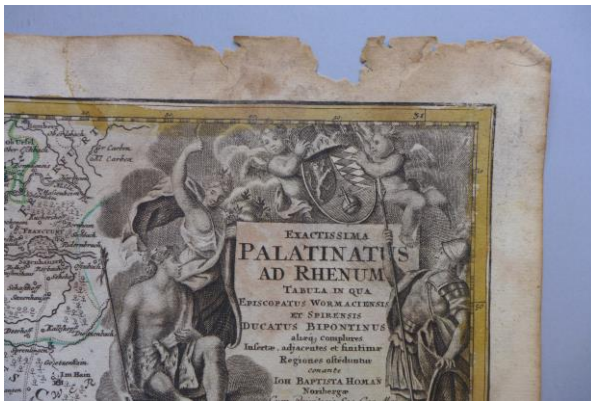
A restaurált dokumentumok: Homann, Johannes Baptist: Atlas Novus. – Nürnberg, 1716-tól, 46 db térkép (hiányos) és címlap, jelzete: T.359., **11 db rézmetszettel készített térképlap.** A térképek mérete kb. 62x55cm.

A 64. számú térkép restaurálás előtt és után

A 70. számú térkép részlete restaurálás előtt és után

Hiányos és penészfertőzött sarkak restaurálás előtt és után

Restaurálás előtti állapotleírás: A dokumentumok rézmetszettel készített, utólag kifestett térképek. A hosszában félbehajtott térképlapokat egykor a hajtáshoz ragasztott papírcsíkkal fűzhatték köteté. A ragasztás nyomai, ill. néhol a papírcsík maradványai is megtalálhatóak a hátoldalakon. A kötés elveszett. Az összehajtott térképek jobb felső sarkát hátul vasgubacs tintával megszámozták. A jelen munka során a 60., 64., 66., 67., 69., 70., 72., 73., 75., 76. és 77. sorszámú térképeket konzerváltuk. A hiányzó számú térképek elvesztek.

A hordozók különböző vastagságú merített papírok, a lapszélek többnyire vágottak, de néhol megmaradt a lap merített széle. A lapok kifestését **sok színnel** végezték, részben lazúros, részben fedő eljárást alkalmazva. A vízerzékenységi vizsgálatok során a konkrét példányokon alkalmazott festékek nem voltak érzékenyek, ezért a nedves kezelés előtti színrögzítésre nem volt szükség.

A kárkép alapján a lapokat **víz-** és talán valamilyen **savas folyadék** károsította az egykori könyvtest háta és a felső széle felől, jelentős **penészfertőzést** okozva. A kötet elején levő térképek állapota sokkal jobb, mint a hátsó lapoké. A most kezelt dokumentumokat a felső lapszéleken és a hajtásban alul érte a károsodás. Itt a papír elszíneződött és meggyengült, részben kiszakadt, hiányos. Fejnél a barna foltok területén éles vonalban **törik a papír**, ez **savas kárképre** utalt, amit a későbbiekben elvégzett pH-mérés is igazolt: a töredező foltok

területén a papír kémhatása 4 pH alatt volt. A károsító folyadék a lapok belsejébe átszivároghatott ott is fertőzést okozott, piros és barna penészfoltokat hagyva maga után. A fertőzés helyén az enyvezőanyag megsemmisült, a papír anyaga rostjaira bomlik, mállik, hiányos.

A lapszélek **szennyezettek**, porosak, néhol sáros üledékkel, hajtásokkal, gyűrődésekkel, szakadásokkal. A felületeket penész eredetű, áttetsző, finom **fehères por** fedi.

Elvégzett beavatkozások, felhasznált anyagok:

- Dokumentáció készítése restaurálás előtt és után.
- Fertőtlenítés formalin ultrahangos párologtatásával (a munkát a Pre-Con Kft. végezte).
- A lapok száraz tisztítása ecsettel, mikroszálas kendővel, latex radírral, gyúrható radírral (Faber-Castell Knettradiergummi).
- A színes anyagok a tesztelés során nem bizonyultak vízérzékenyek.
- A papír kémhatásának mérése Merck féle finomskálás indikátor papírokkal. A lapok fej részénél kialakult kárképek területén a foltok belsejében 3,5-4 pH közötti értékeket mértünk.
- A málló papír átkenése a nedves kezelés előtt metilcellulózzal (Glutofix 600 3%-os vizes oldata). Ez a mosás során egyben utánenyvezést is adott.
- A lapok egyedi nedves kezelése kézmeleg tiszta vízben, 10 perces áztatással.
- Savtalanítás kalcium-hidroxid 8 pH-jú oldatában 15 perces áztatással.
- Száradás és pufferképződés szabad levegőn.
- A hiányok kiegészítése japánpapírral, metilcellulóz ragasztóval (Glutofix 600, 5 %). A japánpapírok koza alapú 12-36 g/m² súlyú Japico papírok. A málló felületeket 5 g/m²-es koza fátyollal (Paper Nao) támasztottuk meg.
- Savmentes pallium készítése Canson 'Múzeum papír'-ból, 120 g/m².

Szentendre, 2023. május 24.

Fehrentheil Henriette papír- és könyvrestaurátor

ARS ALBA Bt.
2000 SZENTENDRE
ALKOTMÁNY U. 14.
T: 26/315-456